
november végén

SÁFRÁNY IMRE:

Elkattintottam a tévét. Vége az esti híradónak.

Ma délelőtt a gyorssal érkeztünk haza Bračról Szabadkára. A szürke lovas fiáker ott állt az állomás előtt. Szerencse, mert rajta gyorsan megtettük a vasútállomás és a lakás közötti utat, így az a 10 fok hőmérsékletkülönbség, ami a földközi-tengeri és a kontinentális éghajlat között most fennáll, nem náthásított meg bennünket.

A levelek között egy pályázatot is találtam. Íme:

PREPIS

HRVATSKO KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO

BUNJEVAČKO KOLO

Broj: 76 Dana 15. XI 1971. g.

SUBOTICA

„ULUS” Sekcija — SUBOTICA, pri Likovnom susretu

Upravni odbor Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva „Bunjevačko kolo” u Subotici R A S P I S U J E natječaj za izradu idejnog rješenja za značku Društva, koja bi bila pristupačna širim slojevima članstva. Upravni odbor smatra da bi kod izrade idejnog rješenja trebali biti zastupljeni sledeći simboli: — toranj sa dijelom krova Gradske kuće, — trojak iz bunjevačkog momačkog kola — obavezni tekst HKUD „Bunjevačko kolo” Subotica. Predlaže se boja grada Subotica plavo-bijela. U svakom slučaju Upravni odbor bi uzeo u razmatranje eventualno i druga prihvatljiva rješenja. Za prvo usvojeno rješenje predviđena je nagrada od 1000.— a za drugo 500.— dinara. Vaš prijedlog idejnog rješenja dostavit ćete najkasnije do 15. XII 1971. godine adresiran Društvu, uz bližu oznaku „na ruke tajnika Društva u osobi Marka Horvatski” -- preduzeće „Jugokoža”, Subotica. Tajnik Marko Horvatski, s. r.

Az, hogy *másolat* is rajta van a pályázat szövegén, azt jelenti, hogy a Képzőművészeti Találkozó sokszorosította és továbbította. Gyönyörű, hogy még a szint is meghatározták!

A filodendron és a fikusz még ki sem itta egészen azt az egy-egy üveg vizet, amelyeket tótágast állítva a ládák jól meglocsolt földjébe nyomtam, nem is csoda, hiszen csütörtökön délután indultunk útnak. Tehát alig öt napot voltunk oda.

Ebből az alig öt naptól a péntekre és a mára virradó éjszakát átaludtuk a vonatban, tehát a valóságos kiruccanás Dalmáciába pénteken reggel kezdődött és tegnap este ért véget.

A péntek délelőtt Splitben szinte sablonos volt. Elszoktam már attól, hogy éppen mindent hazuról húzzak oda, ezért a kedves utcák végjárásán, a Peristil, a virágpiac és a pálmásoros part megbámulásán kívül az áruházba is benéztünk. Nylon tiplit kellett vásárolni, meg szögeket, mert a ruhatárban hagyott táskában erre a kiruccanásra kölcsönként villanyfűró lapuit. Lyukakat kell majd fúrnom az udvart határoló kőfalba, hogy a lyukakba tipliket helyezhessek és azokba csavarmentes szöveget forgathassak, van ott a szerszámok között csavarhúzó is, hogy ezekhez a szegekhez odadrótozhassam a szőlőindát.

Ezt rettentően fontosnak tartom, mert az udvarocskába ültetett két szőlőtöke hihetetlenül gyorsan nő. Vörös kecskecsöcsű. Asztali. Tavaly már termett is négy fűrtöt. Egy fűrtöt Milena néninek adtunk, egyet Barba Rokónak, kettőt meg megettünk.

Sikerült a tiplivásárlás. A hajó indulásáig úgy elszaladt az idő, hogy még elfáradni se sikerült. Kószálás, ebéd, kávé. Az egyetemisták plakátokat ragasztottak. Emlékszem, a plakátszöveg a szerb nemzetiségű egyetemistákat szólítja fel, hogy tartsanak velük, mármint a dalmátokkal, hiszen közösek az érdekeik.

A hajón alig volt utas. A fedélzeten ültünk le. Persze a vikendező sokadalom a holnapi járaton fog tolongani. Úgy félúton lehettünk a part és a sziget között, amikor a néhány paddal előrébb helyet foglalt őszülő utasban felismertem az egyik splitskait. Néhány éve már, hogy a hadsereg nyugdíjazta, és ő visszaköltözött szülőfalujába. Széles mosollyal üdvözölt. Szokás szerint megdicsértük az időt. A mi újságra azt válaszolta, hogy szomszédunkkal, Milena nénivel baj van. Az idegek. Splitben volt két hétig a kórházban. Onnan Rabra vitték. Az intézetbe.

Asszonyomat szemmel láthatóan lesújtotta a hír.

Sajnálom én is az öregasszonyt. Furcsa, örökmozgó néni. Már első évben, ahogy odavetődünk, a félig kész tizenhat négyzetméteres palotánkba, villanyunk se volt, és megállás nélkül esett az eső, segített a nőnek halat sütni, meg kecsketejet hordott fel hozzánk bögrében.

Most, hogy hazaértünk Szabadkára, délután látom én, szeretőm nagy rendezkedésben van. A papirosok között matatva egy cédulát nyomott a kezembe.

— Nézd, ezt kollégám másolta le tavaly Boszniában.

Olvasom:

Dobrovoljno vatrogasno društvo Bosanskog Šamca priređuje narodni
TEFERIĆ

program:

1. penjenje uz lipik
2. jedenje šampita vezanih ruku
3. bacanje karike na žive patke
4. trčanje u džakovima

na teferiću mogu se dobiti prvorazredni mezetluci: prase i jagnje na raznji kao i odlična pića.

Svira: naš prvorazredni orkestar.

Hát ilyen is van.

Azt hittem, a szokásos rendtevés folyik, és csak akkor derült ki, mit tesz az asszony valójában, amikor Milena néni néhány levelét felmutatta. Még egy jó ideig tett-vett a papirosok, levelek, iratok, fényképek között, míg végre megtalálta Milena néni számunkra leg-leg levelét is, amelyben gyermekeivé fogad bennünket.

Most átböngésem ezeket a kusza sorokat:

Splitska 24/1.

Draga g. Lora i cijela porodica!

Dobila sam od Vas oli Vaših paket mnogo vam se zahvaljujem svima ukupno osobito Vašoj dobroj i ljubeznoj Mami koja me još uvijek ima na pameti. Od dobra stabla dobar rod Bog Vas pomoga svi ste kao jedan sretni bili do groba. Mila moja gospođo puno izvinite što Vam nisam čestitala Novu godinu pošto sam Vas čekala pak sam se nadala da Vam usmeno čestitam baš mi je bilo žao što nijeste došli. Ali poradi lošeg vremena dobro ste učinili. Stalno je padala kiša one dane pa Vi i Vaš gospodin nikako nebiste mogli se prošetati do Postira. A sada skoro ima 20 dana dosta lepa vremena kao u proljeće ja nepamtim ovako topla zima ito prvi mjesec januar. Sada draga gospođo ukupno Vam se zahvaljujem svima i želim Vam svako dobro Vama Vašem suprugu Vašoj Mami, vašoj Braći sestram djeci Mladencin i čitavoj porodici g. Peričke kako Mama zna napraviti lijepo slatko baš fino Sada Vam lijepa hvala i želimo Vam svima ukupno svako dobro i ljepo zdravlje Milena i Katica.

Splitska 9. III

Cjenjena gospođo!

Javljam Vam se su par riječi i da Vam odgovorim na Vaše ljubezno pismo koji me je ganulo do suza Moja mila g. nemojte se ljutiti što Vam kasno odgovaran htjela sam prvo vidjeti kakva će biti zima Dakle zimaje bila blaga kao u proljeće a kišaje padala 2 dana i dvije noći stalno 16 i 17 Veljače sada od početka Ožulka do danas stalno zima pao nam je snjeg visok 20 cm. još se nije rastopio tri puta je padao i zmrzao Još imamo leda i snjega Ja legnem rano kao kokoš a dignem se kasno ne radim ništa samo skuhan dan kokoši i kozi i nama Drago mi je čuti što Vaša mama ima novi snahu Ja im čestitam neka budu sretni Vi ste svi dobri paće sve dobro biti Tkoće dati taku Majku jedini Bog pa kako ona tako i djeca njezina svi kao jedan Sada želim ljepo zdravlje nama i Vama svima pada dodju. Vaši Mladenci i daim čestitan usmeno takodjer oću

daim budem pri ruci u što buden moći samo neka čekaju lipa vremena i toplije Konšija uvijek isto malo dana odlazi pa opet dodje i priča Sada pozdravite puno Vašu mamu i Mlad. I sve vaše male i odrasle a napose Vi i Vaš gospodin primite srdačni pozdrav od Milene i Katice.

Splitska 9/3

Cjenjena gospodja Lora!

Dragomije što vamje Muž stiga zdravo kući a mene zaboljela jako desna noga u sredu na 4 čitavu noć nijesam spavala nije ni Katica Kad ujutro listonoša nosi ljek štostemi poslali čitav dan san vas Blagoslivljala vas i muža Poštoje padala jaka kiša 2 dana i 2 noći neprekidno Mislilaje Katica ić u Supetru ali poradi jake kiše nije mogla po ljek Sretni bili oboje baš vas neću zaboravit dok buden i ušto buden moći prama sposobnosti Dragi moji ljek san dobila na 5 dosta hvala 3 dana san ležala u krevet. Još me boli ali dosta lakše. Evo jučer i danas ljipo vreme sunce grije, a prošle sedmice stalno kiša Vrlo mije drago štoćete stignu zajedno na 1. Maja tako ćemo popit ukupno po 1 šalicu crne kafe samo zdravlje paće sve biti Po god... i iskrenosti mogu vas nazvati djecon dakle Draga i ljubezna moja Djeco želin van svako dobro uvijek bili sretni i zadovoljni Pozdravte sve vaše i Obitelj Ivića a vama želi Katica i Milena mnogo sreće i puno zdravlja.

Splitska 2/4

Draga moja gospodo Lorika!

Evo sam dobila od Vas pismo koje meje jako iznenadilo čuti daste bolesna iu Bolnici draga i dobra moja gospodo suznim očima samga čitala i suznim očima Vam odgovaram Pošto iskrenije gospode i bolje za mene nema do Vas svi Vaši su dobri i srdačni ali Vi stemi najviše u srcu kao daste moje djete Ljubezna moja gospodo ja za 1 maj prepemila suhog granja i složila kao slane srdele naručila ribe i htjela zaklat kokoš velikaje kao patka nikad neman odnje jaja pa zatoje velika i debela. Pošto ove godine mi nije koza ukotila male A mleka iman stalno i cjeli zimu sam prodavala i zasebe imala Ja mislila jedno a došlo drugo Ovu poslovicu sam čitala u Školi kad sam bila djevojčica čovjek slaže a Bog raspolaže nitko nezna štoga čeka u životu Teško će biti i Vašen gos. bez Vas isto kao i Vama bez njega ali nadam se Daće biti bolje da razveselite Vašeg supruga a jaćuse za Vas Bogu molit da čim prije se vratite kući i ozdravite Draga moja gospodo Vi ste mlada čuvajtese i pazite kada dođete kući nemojte radit negose odmarajte i pazite sebe Vaš gos... će Vam biti preruci pošto se volite i slažete tako i valja Sada da Vam pišen sada su kod nas lepa premena i toplo ljepo svijeće miriše na naranće zelene voćke brzo će počet cvati loza to je divan miris, trava se zeleni Stalno se radu Vinkerice za novi Vodovod su helikoteri nosili cjevi i ljudi slagaju. Novom cestom su došli za teretna. Puta od Postira sve do vode štoje na vrhu sela Splitske sada neznan kada ćedu nastavit dalje. Ove dane je došlo dosta svijeta na praznike i vidi svoje Vinkerice samo nema moje dobre gospode želin svima Vašim sve dobro Vašoj mami sretno putovanje za Kanadu pozdrav Vašen suprugu a napose Vas voli i ljubi moja Katica i Milena do groba u mojen vrtu imam boba krumpira crvenog i bjelog luka salate veće jedemo pun vrt svega po malo kako san mogla tako san posadila. Ove godine kada što radin brzo

se umorin po svaki dan iden u podne spavat dase odmorin i dase Bogu molin za Vas i moju Katicu na novo Vam želim da čim prvo ozdravite poznata Milena

pozdravite Obitelj Ivić

konšija je kući stalno priča.

Pénteken délután a Milenáról hallott hír borújával szálltunk partra Splitskában. A harangláb mellett lépegetve, hogy egy kicsit feledjük a borút, mondtam nőmnek, hogy itt aránylag fiatalok vagyunk, mert ezt a tornyot a XIV. században építették.

Felsétáltunk tanyánkig. Még ki se fújtuk magunkat, „Gospodja Lora” leszaladt Katicához, de gyorsan vissza is jött. Kérdezte a lánytól, hogy volt-e Rabon az anyjánál. Katica azt felelte, hogy Rab messze van.

Az idén nyáron Milena néni nagy és kövér kacsa nagyságú tyúkjának elfogyasztása után, egy vasárnap Pučištére mentünk kirándulni. Este-felé értünk haza. Talán egy óra hajóút sincs Pučište és Splitska között. Amikor hazafelé ballagtunk, Milena néni éppen a kecske körül tett-vett udvarában. Mondtuk neki, hol jártunk. Én is voltam ott, mondta, 12 éves lehettem akkor. Ez jutott eszünkbe, amikor a Kati lány kijelentette, hogy Rab szigete számára messze van. A 71 éves Milena mamának is bizony messze van Rab, hiszen kétszer-háromszor volt az életben a parton, Splitben és a két szomszédos községen kívül egyszer még Pučištén 12 éves korában.

Még pénteken este átvittük Barba Rokónak, palotánk kulcsárának, azt a kosár narancsot, amelyet ott találtunk odaérkezésünkkor az asztalon. Barba szedhette le a szüret nyitányaként, és akkor kérdezhetette meg tőlünk a levlapon, hogy mi legyen a narancsral, mert az első fagy tönkre teheti a szép termést. A lapját csütörtökön reggel kaptuk meg, amikor a vonatjegy már a zsebben volt. A kosár narancs nem találta otthon Rokót, mindig lófrál az öreg, leadtuk hát a ház népének mondván, hogy másnap benézünk.

Szombaton narancsszüret volt, ugyanis fent a kertben, a padlásról van oda kijárat, egy nagy narancsfa áll. Az első vödör idei saját szedésű narancsot a szomszéd boltos lánya kapta, miután a boltos felesége kedvesen figyelmeztetett bennünket, hogy a levágott narancsokat ne hagyjuk a földre potyogni, mert úgy ütődöttek nem áll el. A másik vödör narancsot vasárnap reggel vittem át a boltos öccse gyerekeinek. A szülők a mezőn voltak. A nagymama akkor ért haza a boltból, amikor már kifelé mentem az üres vödörrel. Köszöntem neki, és magyarázatként hozzátettem, hogy az apróságoknak hoztam egypár narancsot. A harmadik vödör narancsot Ferenc szomszéd kapta, szintén vasárnap reggel. Ferenc szomszéd szombaton este ért haza, az idő tájt, amikor mi is sétánkról megérkeztünk. Séta közben, akkor, találkoztunk Barba Rokóval. Szívélyes kézzel közepette meghívtuk másnap reggelre kávéra. Azt mondta 9-re jön. Jött is 9-re. Szombattal véget ért a szép napsütés. Barba Roko vasárnap reggel 9-kor már esernyővel jött. Feje felett saját esernyőjét tartotta nyitva, hóna alatt pedig az én esernyőmet hozta. Egyszer, úgy látszik, itt érte az eső, akkor akasztotta le a falról és vitte magával. Baljában meg a kosarat hozta, amelyben a narancsot mi vittük volt. A kosárból egy nagy üveg vörös bor került elő meg két gyö-

nyörű gránátalma. Nem felejtette el az öreg, egy éven át észben tartotta, hogy asszonyom él-hal a gránátalmáért.

A boltos öccse az egyik gyerekekkel, még szombaton, egy műanyag stacionliban, süttött olajbogyót küldött. Nincs az a sós lében konzervált, töltött, csemege olajbogyó, ami az ilyen tepsiben forrosítottnál jobb. Barba Rokótól kaptunk ilyen csemegét tavaly, most meg mi kínáltuk meg. Kitől való? — kérdezte. Mondtuk. Roko rábólintott, és panaszkodni kezdett, hogy neki az idén nem termett.

Szemeztük az olajbogyót, és az öreg vörös borával locsoltuk. Szóba került Milena néni. Barba Rokón látszott, hogy sajnálja a kis fürge nénit. Valószínűleg neki is rokona. Hiszen ez a néhány száz lélek a faluban egytől egyig szegről-végről rokonságban van.

Hát bizony Barba Roko is mondta, hogy Ferenc szomszéd is hozzájárult Milena néni megbetegedéséhez, de a közvetlen ok egy öregasszony halála volt. Az öregasszonynak, aki nemrég halt meg, valami örökség-része maradt Mile, első vagy második férje, halála után. A két öregasszony ezzel kapcsolatban egymás között ki is egyezett valahogy. Milena néni fizethetett is valamit annak idején a megboldogultnak, mert szent volt a béke közöttük. Ott a faluban ugyanis az ilyen vagyoni ügyeket letárgyalják, elintézik egymás között, és a béke ezzel időiegesen helyreáll. Amíg valami új patália nem keletkezik. A falu egy öböl mélyén van, dombok között. Egy ilyen fekvésű lakóhelyen nemcsak lát-szik minden, ami történik, de minden hallatszik is. Ezért a szócáták fergeteges hangzavarrá fokozódnak. Aki a helyi perpatvarokon kívül áll, éppen semmit sem érthet, ám a résztvevők pontosan tudják, ki mikor mit kiabál. A szóbelileg rendeződött ügyek így egy ilyen nagy grimaszú patáliában időnként újrarendeződnek. Ám, ha meghal valaki, akkor változik a helyzet. Milena néni esetében változott. A megboldogult rokon néni egyik örököse igényt támasztott Milena néni férje hagyatékának egy részére. Ez az igénytámasztás persze újfent verbálisan ment végbe, mégpedig úgy, hogy az illető látogatást tett Milena néninél. Ez a látogatás persze az egész falu füle hallatára ment végbe. Utána Milena néni megbetegedett.

Az egyik gránátalmát felvágta „Gospođa Lora”, és amíg Barba Rokóval boroztam, ő a gránátalmát majszolta. Említettem az öreg kulcsárnak, hogy Katicának „messze van” a Rab szigetén működő azilum, nem megy az anyját látogatni. Az öreg szomorúan nézett maga elé, és halkán mondta, hogy hiába lenne a látogatás. Milena néni senkit nem ismer meg.

Ferenc szomszédot szemmel láthatólag zavarba hozta az a vödör narancs. Kapkodott, nem tudta, mivel kínáljon. A lapos kövek alatt, amelyek ott a cserepet helyettesítik, mert Ferenc a padláson lakik, viklizetlen padláson, turkált valami polcféleségen, pálinkát keresett, hogy megkínálja, de az üvegek üresek voltak.

Ferencet és az üvegeket egyszerre kell említeni, mert ha otthon van, a szigeten, mindig az üvegekkel van kapcsolatban. Sose viszi lógatva a tele üveget. Mint a zsákot, vállára teszi, úgy viszi, nehogy véletlenül kicsússzon kezéből. Ebben a faluban, ahol minden tisztán hallatszik, még akkor is, ha nem kiabál az, akinek mondanivalója van, Ferenc hangja mindenkién túltesz, mert Ferenc, ha egy kicsit felönt a garatra, kiabál. És ez bizony nem ritkán fordul elő. Lapos kövei alatt gyönyörű hang-

játékokat rendez, és Milena néni leveleiben az, hogy a szomszéd beszél, ezeket a hangjátékokat jelzi. Lehet, hogy egy kicsit a delirium is közre játszik ezekben a hangjátékokban, mert Ferenc színésztehetség, és amíg teljesen le nem issza magát, ami azt jelenti, hogy csak érthetetlen mondatfoszlányokat motyog, nagy előadások folynak a padlásszobában. Néha öt-hatféle hangsúllyal és hangszínnel mondja a magáét, mintha egy beszédes asztaltársaság ülne szobájában, ahol egy kis padon kívül más ülőhely nincs. Az egyik ilyen hangjáték csúcspontján Ferenc drámai hangon felkiáltott: „Tábornok úr, bocsánatot kérek! Ne vágjon a szavamba, ha beszélek!”

Ferenc szakember. Számológépeket javít rövid vándorutain, és a vándorutak elég gyakoriak, mert gyorsan nyakára hág a tiszteletdíjaknak. A narancsfával szomszédos kertecskéjében a nyáron paradicsomot termelt. Számomra az adag az ott termelt paradicsomból Ferenc zsíros kalapja volt. Telerakta, és átnyújtotta a kerítésen. Ilyenkor szelíd polgárnak látszott, ám a hangjátékok közben mindenkiről leszedte a faluban a szenteltvizet. Akik soron voltak, néha visszaszóltak, de ez csak fokozta szónoki képességét. A hangjátékok vége felé már nem tudta megkülönböztetni az ilyen visszaszóló hangokat, ekkor így tett igazságot: „Ha asszony vagy, kurva vagy, ha férfi vagy, kurafi vagy.”

Milena néni se maradt ki ezekből a hangjátékokból, de a lánya se, akihez furcsa lírai aláfestésben szálltak Ferenc szavai. Mert Katicának egy mondata nagyon fáj Ferencnek. Ezt a mondatot gyakran idézte: „Inkább kurva leszek, mint a te feleséged.”

Barba Rokónak tavaly Párizsból irtam egy üdvözlő lapot, és az ilyesmi persee nem maradt titok a faluban. Paradicsomlocsolás közben Ferenc egyszer átszólt hozzám, a narancsfa alatt ültem éppen, hogy út előtt áll. Megkérdeztem tőle, hogy hova utazik? „Caracasba”. „És mit csinál majd Caracasban?” „Egy találmányom van ott regisztrálva, és azt akarom módosítani.” „Milyen találmány, ha szabad érdeklődnöm?” „Fémpénzszámláló gép.”

Ferenc volt már egyszer Dél-Amerikában 1948 után. Néhány éven át dolgozott ott, és húsz kiló kávét hozott haza. Azt hitte, nálunk aranyat ér a kávé. Azóta csak néha említi Dél-Amerikát, de padlásszobájában szép spanyol dalokat énekel időnként.

Nagyon megköszönte a narancsot, és egy fél óra múlva ő jött át hozzánk, egy tányéron négy fonnyadt bőralmát hozott. Megittunk egy kávét, és búcsúzáskor majdnem az asztalon felejtette a tányért. Ebédre is hívott, de kimagyarázkodtunk. Néhány kis halat láttam a narancsos látogatáskor az asztalán, abból akart valószínűleg ebédet kreálni.

Ferenc is kijelentette, hogy nagyon sajnálja Milenát.

Nagyjából ez történt a szigeten.

Hétfőn reggel, ez 29-e volt, kevesen utaztak. Barba Roko kijött a hajóhoz búcsút venni tőlünk. Amikor a kikötő felé lépkedtünk, néha hosszú ez az ötszáz méteres út, megakadt a szemem az emlékműn. Az emlékmű talapzata egy kőkocka. A kőkockába valami koszorúféleség van vésvé. A kőkockán egy keskenyebb kőoszlop áll, és a kőoszlopon egy ormóttan faragott ötágú köcsillag. A kőoszlopba vésték a fasiszták áldozatainak nevét. Milena néni második férjének neve is a kőoszlopon van. Tévedésből lőtték le az olasz katonák, ugyanis itt a szigeten sok egy-

forma nevű ember van, és Milena néni férjét éppen úgy hívták, mint az egyik ellenállót.

A virradat a tengeren ahhoz hasonlít, aki nézi. Hétfőn reggel szép kontrasztos virradat volt. Kelet felől fényes csík volt a vízen. Sirályok nem mutatkoztak.

„Gospoda Lora” meg is kérdezte tőlem, hogy hol vannak ilyenkor a sirályok. Mondtam neki, hogy alusznak. És azt is megkérdezte, hol alusznak a sirályok? Mondtam neki, hogy a házukban, de ma ünnep van, és nem húzták fel a csörgőórát.

Split kísértetiesen kihalt volt, de szép világos reggel kerekedett, és olyan szórt fényben és ember nélkül a várost még sohasem láttuk. Persze nekünk a város csak a Palota. A Split melletti Solint is, akárcsak túl a sziget belsejét tartalék látnivalóként őrzöm. Legyen máskorra is új látnivaló. A két kis táska rozsmaringgal, a négy bőralmával és a fáról szárral-levéllel együtt lemetszett narancsokkal, no meg a feladatát teljesítette villanyfűróval a ruhatárban hevert már, mi meg úgy egymást karolva, ténferegve báméskodtunk: Szfinx, oszlopfő, utca, tér, ház, pálmator. A pénteken frissen kiragasztott egyetemista falragaszokat egytől egyik letépték.

A néptelen főtéren éppen a halcsarnok melletti vendéglőnk felé indulunk, és Ferencen mulattunk, aki a narancsra revánsként előző napon azt a négy kis bőralmát áthozta. Kávéivás közben egyenként kérdezett meg bennünket, hogy magyarok vagyunk-e. A két igentől mintha lelke békéje még nem maradt volna teljesen veszélyen kívül, ezért újabb kérdést tett föl nagy adag jóindulattal, így valahogy segíthet egy ügyeletes tanár a dolgozaton izzadó szimpátiájának, és a kérdés, amely így hangzott, hogy katolikus vallásúak-e, egyidejűleg röpült mindkettőnk felé. Igenünkre Ferenc fellélegzett, és a legszabályosabb frázisokkal örömet fejezte ki afelett, hogy közös a vallásunk.

Ott a téren is, a pálmás parton is és a kikötőben is zászlók hirdették a köztársaság napját. Az üzletek zárva voltak. Be akartunk ülni ott a téren egy büfébe kávét inni, de ott csak állva lehetett fogyasztani. Megyünk inkább, mondtuk, tintahalra. A lokálból kijövet találtuk magunkat szembe Juliettával. Mert Juliettának neveztük el végérvényesen a drága nőcskét, persze mielőtt ez megtörtént volna, a sült tintahal fogyasztása közben néhány nevet rápróbáltunk, izlelgetve, melyik illik jobban rá. Úgy találtuk, Julietta ráillik kopott voltára, mert kopott volt a drága. Gyűrött esőköpenyt húzott fel elől végiggombos ruhácskájára, és mezítláb bújt valami szintelen csatos félcipőbe. Külön élt az egyik szeme és külön a másik, és felváltva álcázták ezek a szemek magukat szép színes üvegszemekké, ám, ha párosan néztek a térre, az emberre a téren vagy az üvegsorra a sőtésben, mintha fényévnyi távolságból közvetítették volna a látottakat a koponyacsont mögé, oda a sötét kócos haj alá, amelynek tetején mint a fiatal Chaplin fején a kalap, félreacsapva vörös paróka virított.

A névadás után mondta Lóri, hogy Juliettával még ma találkozunk.

Találkoztunk is. Nem mindjárt az olajban sült tintahal után, hanem délben, amikor már az ünneplő spalatóiak kivonultak a napsütéses ut-

cákra. A diákközpont előtt akkor már sokadalom volt, és két ügyeletes egyetemista sokszorosított röplapokat osztogatott. Egyet nekem is a kezembe nyomtak.

Julietta már egy kissé bizonytalanul lépkedett a parti sétányon, amikor az ünneplő ruhába öltözött dámájával karöltve sétáló úr elé állt, és rákacsintott. Az úr csodálkozva nézett rá, de Julietta nem tágitott, oda-szólt neki: „Most nem ismersz meg? És amikor kamatyoltál?”

Fölmentünk a hajóvendéglőbe, és már az egyik part felé néző asztalnál ültünk, amikor Julietta megjelent a hajóhídon. Hangzavar keletkezett a hajóvendéglő személyzete között. Egy nérói hang a többi fölé emelkedett: „Dobjátok a tengerbe!” Julietta visszavonult a hajóhídról, de nem hagyta magát. Megállt a parton, szépen egymás mellett álló színtelen félcipői felett szétgombolta és, mint egy kamaraszínház függönyét, előkelő mozdulattal szétlebbentette kis ruhácskáját, hüvelyk- és mutatóujjaival sirályszárnyakat játszott, midőn a sirály széttárt szárnyakkal vitorlázik a hullámok felett, úgy tartotta szétgombolt ruháját. Arcáról angyali nyugalom sugárzott, valami szép, valószínűtlen derű, amely azt sejtette, hogy Julietta még mindig azt hiszi, hogy megkopott pőresége igéző, férfinépet kalandokba csaló... És kacsintott. És mosolygott. Az ünneplő ruhákban sétálók felett vitorlázott. Mintha észre sem vette volna, hogy tisztos matrónákat, tekintélyes városatyákat, előkelő üzletembereket, ünneplő hajviseleteket riaszt, divatsikolyokban, ékszerekben ékesítetten páváskodó dámákat botránkoztat.

Mintha újra és újra felhangzott volna fülében a taps, ezt a ruhát szét-táró jelenetet néhányszor megismételte.

A szünetekben rövid szócsatákba keveredett, sírt, nevetett, tétován bámult, vidáman kacsingatott.

Amikor a katedrális tornyából a déli harangszó végigzúgott a zászlók, a tépett falragaszok, a szétdobált röplapok, a pálmák és Dioclecianus palotájának kövei között, Juliettát már nem láttuk.

Hajnalodik, meghámoztam az egyik bőralmát és elfogyasztottam. Milena mama levelei felett eloltottam az asztali lámpát.

Splítből hazatérni nem nehéz. A délutáni film után már be lehet szállni a Diocletianus expresszbe. Egy alvás, és Belgrádban van az utas, ahonnan indul a Pannonia expressz, és még délelőtt Szabadkára érkezik. Tegnap délben már, az ünnep másnapján a szerkesztőségben voltam. ÚJ VILÁG NÉGY SARKÁBÓL oldalt kellett összeállítanom, mert kitért a háború Indiában. A fényképeket ollóztatva az egyikben bengáliai tömeg vonult, a tömeg felett zászló lengett, és a csapat élén menetelő, magasra tartott jobb kezében egy férfifejet tartott. A képaláírásban azt olvastam, hogy az a fej egy pakisztáni tiszt feje.

A főnököm a postát nézegetve, böngészgetve, mosolyogva mutatta, hogy az egyik külvárosból meghívót kapott egy ünnepségre. Az ünnepségen az új kommunális objektumok megnyitása szerepelt, és a meghívó mellett egy pici, négyzet alakú pecsételt papírlapon ez állt: Egy ebéd. A főnököm, hogyha elért volna erre az ünnepségre, egy ebédet kapott volna. Hogy még érdekesebb legyen a meghívó, a szövegben ékes szerbhorvát és magyar nyelven az állt, hogy az ünnepség a felkelés napján

tartatik meg. Az angyalát! Hát már oda jutottunk, hogy a köztársaság napját összekeverjük a felkelés napjával? Ha másról nem is, arról eszünkbe illene hogy jusson, hogy az egyik ünnep nyáron van, a másik meg november végén.

Megvirradt. Az ablakhoz lépek. Őszi eső szemerkél. Lám, Kamenko Katićnak újra igaza volt.

Szabadka 1971. november 30-án